

Toelichting voor docenten

Eindronde Nationale Aardrijkskunde Olympiade 2016

Verantwoording

© 2016 Stichting Aardrijkskunde Olympiade Nederland

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze opgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Auteurs: Rob Adriaens, Mathijs Booden, Hans Maas, Bart Pijpers, Lody Smeets

Advies: Arij Eisberg, Thea Hooyman, Maarten Kimmel, Thomas de Leeuw, Ruud van Roon, Lieuwe Veerman

Eindredactie: Rob Adriaens, Bart Pijpers

Vormgeving omslag: Studio Oude Vrielink bv

Vormgeving binnenwerk: Cito, afdeling MMS en Leander van der Walle

De Nationale Aardrijkskunde Olympiade 2015 wordt mede mogelijk gemaakt door bijdragen van:

- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen
- Cito, Instituut voor Toetsontwikkeling, Arnhem
- Faculteit Aard- en Levenswetenschappen, Vrije Universiteit Amsterdam
- Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen, Rijksuniversiteit Groningen
- Fontys Lerarenopleiding Tilburg
- Hogeschool van Amsterdam
- Hogeschool van Arnhem en Nijmegen
- Hogeschool Utrecht, Archimedes Lerarenopleiding
- KNAG, Koninklijk Nederlands Aardrijkskundig Genootschap
- Noordhoff Atlasproducties, Groningen
- Radboud Universiteit Nijmegen
- SLO, Nationaal expertisecentrum voor leerplanontwikkeling
- Topografische Dienst, Emmen
- Unie van Waterschappen

Toelichting voor docenten

Aanwijzingen voor de corrector

Algemene regels

- 1 De correctiecommissie past het scoringsvoorschrift toe.
- 2 De correctiecommissie bepaalt de eindscore.
- 3 De correctiecommissie van de Olympiade bepaalt de rangorde van de kandidaten, die deelnemen aan de eindronde.
- 4 De uitslagen van voorronde en eindronde zijn bindend. Deelname aan de Olympiade impliceert aanvaarding van deze condities.

Scoringsregels

- 1 De corrector vermeldt de scores per (deel)vraag in de kantlijn van het werk. De totaalscore van iedere kandidaat wordt op een aparte lijst vermeld.
- 2 Bij het scoren van een onderdeel van het schriftelijk werk zijn alleen hele punten geoorloofd. Een toegekende score kan nooit lager zijn dan 0.
- 3 Een volledig juiste beantwoording van een vraag levert het aantal punten op dat in het antwoordmodel als maximumscore staat aangegeven.
- 4 Voor het schriftelijk werk kunnen maximaal 48 scorepunten toegekend worden.
- 5 Indien een gegeven antwoord niet in het antwoordmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist gekwalificeerd kan worden, moet het aantal beschikbare punten geheel of gedeeltelijk aan het gegeven antwoord worden toegekend naar analogie of in de geest van het antwoordmodel.
- 6 Indien in een gegeven antwoord een gevraagde verklaring, uitleg of berekening ontbreekt, dan wel foutief is, kunnen geen punten worden toegekend, tenzij in het antwoordmodel anders is aangegeven.
- 7 Bij de 'uitlegvragen' wordt gelet op de volledigheid van de uitleg. Bij een volledige uitleg moet een oorzaak en een gevolg worden gegeven als dit in de vraag is aangegeven. Voor zo'n volledige uitleg zijn meestal 2 scorepunten te verdienen. Bij een 'beredeneervraag' moet het antwoord uit een aantal stappen bestaan. Het aantal stappen correspondeert met het aantal scorepunten. Voor een uitleg of redenering die gedeeltelijk juist is, kan de beoordelaar 1 scorepunt toekennen.
- 8 Indien in het antwoordmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, hoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen.
- 9 Indien een kandidaat bij een opsomming meer antwoorden geeft dan er expliciet gevraagd worden, dan komen alleen de eerst gegeven antwoorden voor beoordeling in aanmerking.
- 10 Bij sommige vragen moet er eerst een keuze gemaakt worden die vervolgens toegelicht / beargumenteerd moet worden. Vaak wordt er dan voor deze keuze geen score toegekend maar wel voor een juiste / passende toelichting / argumentatie.

Het verdient aanbeveling de correctie van het werk per vraag uit te voeren en tijdens de scoringsprocedure de volgorde van de antwoordbladen enkele keren te wijzigen. Dit om ongewenste beoordelingseffecten tegen te gaan.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave A De bamboedam

- 1 **maximumscore 1**
Europa
- 2 **maximumscore 2**
Uit het antwoord moet blijken dat
- het oppompen van grondwater bijdraagt aan absolute zeespiegelstijging doordat het opgepompte (drink)water uiteindelijk in de oceaan terecht komt (waardoor de zeespiegel zal stijgen) 1
 - het oppompen van grondwater bijdraagt aan relatieve zeespiegelstijging doordat het leidt tot bodemdaling 1
- 3 **maximumscore 4**
Uit de beschrijving moet blijken dat
- de bamboedam water en sediment doorlaat 1
 - waarna het sediment achter de dam kan bezinken (en aangroei van de kust ontstaat) 1
 - en dat het met het water en het sediment zaden (van mangrove) aangevoerd worden 1
 - die op termijn kunnen bijdragen aan nieuwe mangrovebossen (die een kustversterkend effect hebben en de bamboedam overbodig maken) 1
- 4 **maximumscore 2**
Juiste nadelen zijn:
- een betonnen muur zal de golven (niet gedeeltelijk doorlaten, maar) juist reflecteren/terugkaatsen (waardoor erosie ontstaat / de muur ondergraven zal worden) / de betonnen muur zal niet leiden tot kustaangroei)
 - een betonnen muur is niet van lokaal/duurzaam materiaal gemaakt (zoals bamboe)
- per juist nadeel 1
- 5 **maximumscore 2**
Uit het antwoord moet blijken dat het idee van de bamboedam past bij
- de landaanwinning zoals die eeuwenlang plaatsvond (op kwelders) in Noord-Nederland waar bijvoorbeeld hekjes van wilgentakken / dammetjes werden gebruikt om sedimentatie te bevorderen 1
 - het dynamisch handhaven dat centraal staat in het huidige kustbeheer omdat de kust wordt versterkt door gebruik te maken van natuurlijke processen 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave B De Rolling Stones in Cuba 'libre'

6	maximumscore 2 Uit de redenering moet blijken dat	
	<ul style="list-style-type: none"> de Sovjetunie in die periode uiteenviel / ophield te bestaan als communistische staat 	1
	<ul style="list-style-type: none"> zodat de (voor Cuba zo belangrijke) export van suiker ineens stortte 	1
7	maximumscore 2 Een juist redenering is:	
	<ul style="list-style-type: none"> Cuba heeft zowel kenmerken die horen bij een centrumland (bijvoorbeeld een laag percentage analfabeten, een goede voedselvoorziening, een gering aantal inwoners per arts) als kenmerken die horen bij een (semi-)perifeer land (bijvoorbeeld een economie gebaseerd op export van grondstoffen, een relatief laag bnp per inwoners, een gering aantal personenauto's per 1.000 inwoners) 	1
	<ul style="list-style-type: none"> zodat Cuba het best bij de semi-perifere landen kan worden ingedeeld 	1
8	maximumscore 2 Juiste redenen zijn:	
	<ul style="list-style-type: none"> De relatief hoog opgeleide Cubanen konden een tekort aanvullen in de Verenigde Staten (voor bijvoorbeeld beroepen als artsen) De <i>braindrain</i> belemmerde het 'vijandige' Cuba zich echt te ontwikkelen 	
	per juiste reden	1
9	maximumscore 2 Een juiste redenering is:	
	<ul style="list-style-type: none"> door de investeringen ontstaat er meer werkgelegenheid / ontstaan er kansen voor ondernemers in Cuba 	1
	<ul style="list-style-type: none"> zodat de relatief hoog opgeleide Cubanen remigreren / Amerikanen naar Cuba gaan om er een eigen onderneming te starten 	1
10	maximumscore 2 Uit de redenering moet blijken dat	
	<ul style="list-style-type: none"> de Amerikaanse/buitenlandse investeringen in de eerste jaren vooral in Havana / de grote steden / het centrum zullen worden gedaan 	1
	<ul style="list-style-type: none"> zodat de welvaart daar sneller zal stijgen dan in de rest van het land 	1
11	maximumscore 2	
	<ul style="list-style-type: none"> begrip: diffusie 	1
	<ul style="list-style-type: none"> mijlpaal: een uithangbord van de westerse cultuur wordt voor het eerst sinds lange tijd toegestaan in Cuba 	1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave C Geologie in de Tunneloorlog

- 12 maximumscore 2**
 Uit het antwoord moet blijken dat
- bij een onrustige zee grof sediment bezonk en zand- en grindlagen werden gevormd/afgezet 1
 - bij een rustige zee fijn sediment bezonk en kleilagen werden gevormd/afgezet 1
- 13 maximumscore 2**
 Uit de beschrijving moet blijken dat
- bij de huidige Kemmelberg (in het Mioceen) sedimentatie plaatsvond (van lagen zand en klei) 1
 - en daarna door erosie in de omgeving de Kemmelberg als hoge top boven het landschap uit is komen steken 1
- 14 maximumscore 2**
- het Pleistoceen / het Weichselien / de (laatste) ijstijd 1
 - het löss/leem is aangevoerd door de wind vanuit de drooggevallen zee 1
- 15 maximumscore 1**
 De Kemmelberg was als uitzichtpunt / hoogste punt in de omgeving van groot strategisch belang.
- 16 maximumscore 2**
 De juiste volgorde is: b - f - e - d - c - a
- Opmerking*
Indien door het verplaatsen of weglaten van een foutief geplaatste letter een verder foutloze volgorde ontstaat 1 scorepunt toekennen.
- 17 maximumscore 2**
 Uit het antwoord moet blijken dat
- het op de heuvelrug moeilijk graven (voor de Duitse soldaten) was door de aanwezigheid van drijfzand/schwimmsande / nat zand (terwijl de Engelse soldaten door droge klei konden graven) 1
 - het (grond)water zich ophoopt in de zandlagen direct boven de (ondoorlatende) kleilagen 1
- 18 maximumscore 2**
 Uit de redenering moet blijken dat
- bij vloed de sluizen open gezet moesten worden zodat het water via de IJzer het gebied in kon stromen 1
 - en bij eb de sluizen dicht moesten om te voorkomen dat het water weer naar zee zou stromen 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave D Kruikenzeikers en globalisering

19 maximumscore 12

Onderstaand schema kan gebruikt worden om het essay te beoordelen.

Van links naar rechts is sprake van een opbouw: er kunnen meer scorepunten worden toegekend, naarmate het antwoord completer is.

	0pt	1pt	2pt	3pt
<i>Gebruik van begrippen</i>	Minder dan twee begrippen zijn in de juiste context gebruikt	twee of drie begrippen zijn in de juiste context gebruikt	Vier of vijf begrippen zijn in de juiste context gebruikt	Alle zes begrippen zijn in de juiste context gebruikt
<i>Verband tussen de foto's</i>	Het verband is niet duidelijk gemaakt	Het verband is op hoofdlijnen duidelijk gemaakt	Het verband is op hoofdlijnen duidelijk gemaakt. Het belang van de textielindustrie is voor Tilburg en Bangladesh duidelijk, evenals de misstanden die eraan verbonden zijn.	Het verband is volledig duidelijk gemaakt. Er zijn parallellen getrokken tussen Tilburg in de 19e eeuw en Bangladesh nu
<i>Analyse van de situatie in Bangladesh</i>	De situatie is alleen beschreven, maar niet verder uitgewerkt	De situatie is beschreven en de rol van multinationals die zich gedwongen zien zo goedkoop mogelijk te produceren is uitgewerkt	De situatie is beschreven en de rol van de multinationals én de rol van de staat die enerzijds voor haar burgers moet zorgen en anderzijds voor werkgelegenheid is uitgewerkt.	De situatie is beschreven en de rol van multinationals en de staat is duidelijk gemaakt. Ook de afhankelijkheid van het land, de industrie en de werknemers is duidelijk gemaakt
<i>Randvoorwaarden voor een oplossing</i>	Er is alleen beschreven dat er regels moeten komen.	Naast het belang van regels is beschreven welke partijen betrokken moeten worden bij een oplossing	Naast regels en partijen is beschreven dat arbeiders een stem moeten krijgen (bijvoorbeeld via vakbonden)	Naast regels, partijen en een stem voor arbeiders is het belang van bewustwording bij de klant duidelijk gemaakt.

Een goed antwoord is:

De kruikenzeiker verwijst naar het industriële verleden van Tilburg. De textielindustrie die in de 19e eeuw tot bloei kwam, leverde werkgelegenheid op, maar betekende ook zware arbeidsomstandigheden. Toen het door ontwikkelingen in de *transporttechnologie* rendabel werd om elders, in een land met de meest gunstige *comparatieve voordelen* zoals lage lonen, te produceren, verplaatsten *multinationals* hun fabrieken daar naartoe. Dit was relatief eenvoudig omdat de industrie weinig plaatsgebonden, oftewel *footloose* is. In Tilburg betekende het verdwijnen van de fabrieken *de-industrialisatie*: het belang van industrie voor de stad nam af.

Het ontbreekt *multinationals* aan zicht op de hele productieketen. Daardoor en door de zware concurrentie om zo goedkoop mogelijk te produceren, zijn de arbeidsomstandigheden vaak slecht en in bepaalde opzichten vergelijkbaar met die in het 19^e eeuwse Tilburg. Een zwakke staat, of *soft state*, zoals Bangladesh is onvoldoende in staat om te controleren of de regels voor arbeidsomstandigheden nageleefd worden. Het belang van de textielindustrie voor Bangladesh is enorm groot. Daarom wil de staat de industrie niet afschrikken. Dat zou namelijk voor Bangladesh het verlies van haar *comparatieve voordelen* kunnen betekenen. De textielindustrie die zo belangrijk is voor Bangladesh zal dan mogelijk verplaatst worden naar andere landen.

Het probleem kan opgelost worden als allereerst de consumenten zich bewust worden van de arbeidsomstandigheden in de textielindustrie. Zij kunnen dan druk uitoefenen op de *multinationals*. Deze kunnen onderling en met de regering van landen als Bangladesh afspraken maken over welke regels zij allemaal willen hanteren om tot een duurzame productie te komen. Als arbeiders zich kunnen verenigen in vakbonden ontstaat er in Bangladesh druk op de regering om de situatie te verbeteren. Dit kan het proces aanzienlijk versnellen.

274 woorden.

Bronvermelding

- Opgave A bron 1: vrij naar: Visscher, R. Kennislink, 18 maart 2016
bron 2: www.deingenieur.nl
- Opgave B bron 1: vrij naar: NRC, 25 maart 2016 en www.koude-oorlog.nl
affiche: <https://i.ytimg.com/vi/ibHtwz49vSg/maxresdefault.jpg>
- Opgave C bron 1 en 5: vrij naar: Beneath Flanders Fields: The Tunneler's War 1914-18. Barton, Doyle & Vandewalle (2007)
bron 2 tot en met 4: www.west-vlaanderen.be/kwaliteit/Leefomgeving
- Opgave D bron 1: <http://tilburgers.nl> en www.nu.nl/buitenland
- A www.kruikenstad.com
- B <https://europa.eu/eyd2015/nl/>
- C www.kruikenstad.com/archief/kruikenzeiker
- D <http://gallery.mailchimp.com>
- E www.textielmuseum.nl
- F www.nrc.nl/nieuws/2013/04/24
- G <https://europa.eu/eyd2015/nl/belgium/posts>
- H archief Cito
- I www.inyourpocket.com/Tilburg-Nederlands/Historie-Tilburg
- J www.geheugenvantilburg.nl/verhalen/lees/12116
- K www.trouw.nl/tr/nl/4504/Economie/article/detail/3640661/2014/04/24
- L www.nrc.nl/nieuws/2013/04/24
- M <http://geheugenvantilburg.nl>
- N <http://www.schonekleren.nl/informatie/archief/leefbaarloon>
- O www.trouw.nl/tr/nl/4504/Economie/article/detail/3640661/2014/04/24
- P www.oneworld.nl
- Q https://nl.wikipedia.org/wiki/Textielindustrie_in_Tilburg
- R http://riskreporter.credendogroup.com/_webdata/2014/08
- S <https://behindmycloset.com/2016/01/09/fashion-facts/>
- T www.schonekleren.nl
- U www.schonekleren.nl
- V <https://behindmycloset.com/2016/01/09/fashion-facts/>
- W www.trouw.nl/tr/nl/4504/Economie/article/detail/3640661/2014/04/24
- X https://nl.wikipedia.org/wiki/Textielindustrie_in_Tilburg

